

سری کتاب‌های آموزشی

دوران‌دیننان

چگونه دادخواست بنویسیم؟

و

چگونه شکوایه تنظیم کنیم؟

به کوشش:

مهدی عرب میستانی

(قاضی دادگستری)

فهرست

بخش اول: چگونه دادخواست بنویسیم؟

۱۳. دادخواست‌ها
۱۴. < تعریف
۱۴. < دادخواست
۱۴. < شرایط دادخواست و ضمانت اجرای آن
۱۵. ✓ بند اول: شرایطی که ضمانت اجرای آن‌ها تعیین نشده است.
۱۵. ✓ بند دوم: شرایطی که ضمانت اجرای آن‌ها رد فوری دادخواست است.
۱۶. ✓ بند سوم: شرایطی که ضمانت اجرای آن‌ها توقیف دادخواست است.
۱۶. < صلاحیت مراجع حقوقی
۱۸. < دعاوی مالی و غیرمالی
۱۸. < هزینه خدمات قضایی در دعاوی حقوقی
۲۱. ✓ دعاوی طاری
۲۳. ✓ درخواست دستور موقت منع از عملیات ساختمانی در ملک «مغضوبه»
۲۴. < تأمین خواسته
۲۶. ✓ درخواست صدور قرار تأمین خواسته نسبت به مهریه
۲۷. < تأمین دلیل
۲۸. ✓ درخواست تأمین دلیل
۲۹. < اظهارنامه
۳۰. < اعسار
۳۲. ✓ دادخواست اعسار از پرداخت محکوم‌به
۳۳. < طرق شکایت از آراء
۳۳. ✓ واخواهی
۳۴. ✓ تجدیدنظر (پژوهش)
۳۵. ✓ فرجام (تمیز)
۳۶. < اعاده دادرسی
۳۶. ✓ جهات اعاده دادرسی:
۳۷. < اعتراض ثالث
۳۸. ✓ دادخواست تجدیدنظر خواهی
۳۹. < ادله اثبات دعوا (در امور حقوقی)
۳۹. ✓ ۱. اسناد
۴۰. ✓ ۲. گواهی
۴۱. ✓ ۳. قسم
۴۲. ✓ ۴. اقرار
۴۳. ✓ ۵. کارشناسی
۴۳. ✓ ۶. معاینه محل و تحقیق محلی
۴۳. ✓ ۷. امارات قضایی

۴۵. «مهم‌ترین آراء وحدت رویه و نظریات مشورتی اداره حقوقی در خصوص آیین دادرسی مدنی» ۴۵.
- ✓ رسیدگی قاضی مجتهد ۴۵.
- ✓ دادگاه صالح جهت رسیدگی به دعوای الزام به تنظیم سند رسمی ۴۵.
- ✓ اعسار ۴۵.
- ✓ افزایش بهای خواسته ۴۶.
- ✓ اجرای حکم رفع ممانعت ۴۶.
- ✓ قائم مقامی منتقل الیه ۴۶.
- ✓ سازش ۴۶.
- ✓ انکار، تردید و جعل ۴۷.
- ✓ اثر حکم کیفری جعل بر اعاده دادرسی ۴۷.
- ✓ مهلت کارشناسی ۴۷.
- ✓ معیار قطعیت حکم ۴۸.
- ✓ مرجع رسیدگی به اعتراض ثالث ۴۸.
- ✓ مالی بودن دعوای قلع و قمع ۴۸.
- ✓ تأثیر اعسار بر هزینه‌های مالی دعوی طلاق ۴۸.
- ✓ غیرمالی بودن دعوی انحلال شرکت ۴۸.
- ✓ دادگاه صالح جهت رسیدگی به درخواست قیمومت ۴۹.
- ✓ دادگاه صالح جهت رسیدگی به دعوی تولیت ۴۹.
۵۰. _____
- لله دادخواست‌های حقوقی
۵۲. اصل آزادی قراردادی ۵۲.
- ✓ دادخواست الزام خواننده به انجام تعهد ۵۳.
۵۴. عقد و ایقاع ۵۴.
۵۵. شرایط اساسی صحت معامله ۵۵.
- ✓ معامله به قصد فرار از دین ۵۶.
- ✓ دادخواست توقیف اموال مدیون به لحاظ اعمال ماده ۲۱۸ مکرر قانون مدنی ۵۷.
۵۸. اکراه و اضطرار ۵۸.
- ✓ دادخواست ابطال معامله به لحاظ اکراه ۵۹.
۶۰. احکام شرط ۶۰.
- ✓ دادخواست اعلام بطلان بیع‌نامه به جهت وجود شرط خلاف مقتضای ذات عقد در قرارداد ۶۱.
۶۲. وجه التزام ۶۲.
- ✓ دادخواست مطالبه وجه التزام ۶۳.
۶۴. الزامات خارج از قرارداد ۶۴.
- ✓ دادخواست مطالبه خسارت از باب اتلاف ۶۵.
۶۶. استیفاء از عمل یا مال دیگری ۶۶.
۶۹. غصب ۶۹.
- ✓ دادخواست خلع ید از یک قطعه زمین زراعی و مطالبه اجرت‌المثل ایام تصرف از غاصب ۷۰.
۷۱. _____
- لله دعاوی تصرف و خلع ید
۷۲. دعاوی تصرف ۷۲.
۷۳. دعاوی ممانعت از حق ۷۳.

- ✓ شرایط دعوی ممانعت از حق ۷۳
- ✓ حق ارتفاق ۷۳
- ✓ حق انتفاع ۷۴
- ◀ دعوی مزاحمت ۷۵
- ✓ دادخواست صدور حکم به رفع ممانعت از حق و احیا حق ارتفاق ۷۶
- ✓ دادخواست فسخ معامله به لحاظ عدم آگاهی خریدار از حق انتفاع ۷۷
- ✓ دادخواست صدور حکم به رفع مزاحمت ۷۸
- ◀ اثبات مالکیت و خلع ید از ملک ۷۹
- ✓ دادخواست صدور حکم به اثبات مالکیت و خلع ید زمین ۸۰
- ◀ در احکام و آثار املاک نسبت به املاک مجاور ۸۱
- ✓ الزام همسایه به تجدید بنا دیوار مشترک ۸۲
- 🔗 **دعوی راجع به فسخ، انفساخ، اقاله** ۸۳
- ◀ فسخ ، انفساخ ، اقاله ۸۴
- ✓ تعریف اصطلاحات ۸۴
- ✓ خیار در قانون مدنی ۸۴
- ✓ خیار مجلس ۸۵
- ✓ دادخواست اعلام فسخ معامله به لحاظ اعمال خیار مجلس ۸۶
- ✓ خیار عیب ۸۷
- ✓ دادخواست فسخ معامله به جهت اعمال خیار عیب ۸۸
- ✓ خیار شرط ۸۹
- ✓ صدور حکم به اعلام فسخ معامله به علت اعمال خیار شرط ۹۰
- ✓ خیار تأخیر ثمن ۹۱
- ✓ دادخواست فسخ معامله به لحاظ اعمال خیار تأخیر ثمن ۹۲
- ✓ خیار رویت و تخلف وصف ۹۳
- ✓ دادخواست فسخ معامله به جهت اعمال خیار تخلف وصف ۹۴
- ✓ خیار تبعض صفقه ۹۵
- ✓ دادخواست فسخ معامله به لحاظ اعمال خیار تبعض صفقه ۹۶
- ✓ خیار غبن ۹۷
- ✓ دادخواست فسخ معامله به جهت اعمال خیار غبن ۹۸
- ✓ خیار تدلیس ۹۹
- 🔗 **دعوی راجع به عقود معین و قرارداد** ۱۰۱
- ◀ بیع ۱۰۲
- ✓ دادخواست مطالبه ثمن معامله ۱۰۳
- ✓ دادخواست الزام فروشنده به تحویل مبیع ۱۰۴
- ✓ دادخواست مطالبه وجوه پرداختی به لحاظ فسخ معامله ۱۰۵
- ✓ دادخواست تنفیذ بیع نامه ۱۰۶
- ◀ الزام به تنظیم سند رسمی ۱۰۷
- ✓ دادخواست الزام خواننده به تنظیم سند رسمی انتقال ۱۰۸
- ✓ دادخواست ابطال قرارداد اجاره به جهت عدم ذکر مدت ۱۱۳

- ✓ دادخواست الزام موجر به تحویل عین مستأجره ۱۱۴
- ✓ دادخواست صدور حکم بر فسخ قرارداد اجاره به لحاظ عدم امکان تسلیم عین مستأجره از طرف خوانده ۱۱۵
- ◀ مقررات اجاره املاک ۱۱۶
- ◀ املاک ۱۱۶
- ✓ قوانین مربوط به اجاره ملک ۱۱۶
- ✓ قانون روابط موجر و مستأجر مصوب ۱۳۶۲ ۱۱۶
- ✓ قانون روابط موجر و مستأجر مصوب ۱۳۵۶ ۱۱۶
- ✓ قانون روابط موجر و مستأجر مصوب ۱۳۷۶ ۱۱۸
- ✓ دادخواست تخلیه به لحاظ تخلف مستأجر از مفاد قرارداد ۱۱۹
- ✓ دادخواست تخلیه به لحاظ نیاز شخصی ۱۲۰
- ◀ صلح ۱۲۱
- ✓ دادخواست صدور حکم به تنفیذ صلح‌نامه ۱۲۲
- ◀ کفالت ۱۲۳
- ✓ دادخواست مطالبه وجه‌الکفاله از کفیل ۱۲۴
- ✓ دادخواست مطالبه اجرت‌المثل از سوی عامل در عقد مساقات ۱۲۵
- ✓ دادخواست صدور حکم بر انفساخ عقد مزارعه ۱۲۶
- ◀ عقد جعاله ۱۲۷
- ✓ دادخواست صدور حکم به پرداخت جعل در جعاله ۱۲۸
- ◀ عاریه ۱۲۹
- ✓ دادخواست استرداد مال مورد عاریه ۱۳۰
- ◀ ودیعه ۱۳۱
- ✓ دادخواست استرداد مال مورد ودیعه ۱۳۲
- ◀ هبه ۱۳۳
- ✓ رجوع از هبه: ۱۳۳
- ✓ دادخواست استرداد عین موهوبه ۱۳۴
- ◀ اخذ به شفعه ۱۳۵
- ✓ شرایط ایجاد حق شفعه ۱۳۵
- ✓ دادخواست اخذ به شفعه ۱۳۶
- ۱۳۷..... **تج چک و سفته**
- ◀ مطالبه وجه چک ۱۳۸
- ✓ دادخواست مطالبه وجه چک از صادرکننده ۱۳۹
- ✓ دادخواست مطالبه وجه چک از صادرکننده و ظهرنویس ۱۴۰
- ◀ سفته ۱۴۱
- ✓ دادخواست مطالبه وجه سفته از صادرکننده و ظهرنویس سفته ۱۴۲
- ◀ «مهم‌ترین آراء وحدت رویه و نظریات مشورتی اداره حقوقی در زمینه حقوق تجارت» ۱۴۳
- ✓ خسارت تأخیر تأدیه ۱۴۳
- ✓ واخواست سفته و برات توسط بانک ۱۴۳
- ✓ اثر مطالبه وجه سفته خارج از مهلت قانونی ۱۴۳

- ✓ مطالبه سفته‌های عندالمطالبه ۱۴۴
- ✓ اثر مطالبه وجه سفته خارج از مهلت قانونی ۱۴۴
- ✓ جعل سفته ۱۴۴
- ✓ ضمانت در اسناد در وجه حامل ۱۴۴
- ✓ چک صادره به عهده مؤسسه قرض الحسنه ۱۴۵
- ✓ واگذاری وجه چک به محض صدور ۱۴۵
- ✓ عدم تأثیر انگیزه بر جرم صدور چک بلامحل ۱۴۵
- ﴿ دعای راجع به خانواده و امور حسبی ۱۴۶
- ﴿ حجر ۱۴۸
- ✓ دادخواست بطلان معامله و ابطال اجاره‌نامه به جهت حجر موجر از طرف قیم ۱۴۹
- ﴿ وصیت ۱۵۰
- ✓ دادخواست صدور حکم بر تنفیذ وصیت‌نامه عادی ۱۵۲
- ﴿ اقدامات راجع به ترکه ۱۵۳
- ﴿ مرحله اول: مهروموم ترکه ۱۵۳
- ﴿ مرحله دوم: تحریر ترکه ۱۵۴
- ﴿ مرحله سوم: تصفیه ترکه ۱۵۵
- ﴿ مرحله چهارم: تقسیم ترکه ۱۵۵
- ✓ درخواست مهروموم و تحریر ترکه ۱۵۷
- ✓ درخواست تصفیه ترکه ۱۵۸
- ✓ درخواست تقسیم ترکه ۱۵۹
- ﴿ دعای خانوادگی ۱۶۰
- ✓ دادخواست تعیین تکلیف از طرف زوجه ۱۶۱
- ﴿ تمکین ۱۶۲
- ✓ دادخواست الزام به تمکین ۱۶۳
- ﴿ نفقه زوجه ۱۶۴
- ✓ دادخواست مطالبه نفقه ۱۶۶
- ﴿ مهر ۱۶۷
- ✓ دادخواست مطالبه مهرالمثل ۱۷۰
- ✓ دادخواست مطالبه مهریه ۱۷۱
- ✓ دادخواست اعسار از پرداخت محکوم‌به (مهریه) ۱۷۲
- ✓ دادخواست صدور حکم بر استرداد جهیزیه و بدو صدور قرار تأمین خواسته ۱۷۳
- ✓ دادخواست مطالبه اجرت‌المثل ایام زندگی مشترک ۱۷۴
- ﴿ طلاق (۱) ۱۷۵
- ✓ دادخواست صدور گواهی عدم امکان سازش ۱۷۶
- ﴿ طلاق (۲) ۱۷۷
- ✓ دادخواست صدور حکم به الزام زوج به طلاق ۱۷۸
- ✓ طلاق (۳) ۱۷۹
- ✓ دادخواست صدور حکم بر اجازه از دواج مجدد ۱۸۲

۱۸۳. < منع اشتغال زوجه
۱۸۴. ✓ دادخواست صدور حکم بر منع اشتغال زوجه
۱۸۵. < تدلیس در نکاح
۱۸۶. ✓ دادخواست فسخ نکاح به لحاظ تدلیس
۱۸۷. ✓ دادخواست فسخ نکاح به لحاظ باکره نبودن زوجه
۱۸۸. ✓ دادخواست فسخ نکاح به لحاظ تخلف از شرط صفت
۱۸۹. < فسخ نکاح به دلیل بیماری زوج یا زوجه
۱۹۰. ✓ دادخواست فسخ نکاح به دلیل بیماری زوجه
۱۹۱. ✓ دادخواست فسخ نکاح به لحاظ عیب خصاء در زوج
۱۹۲. < حضانت
۱۹۴. ✓ دادخواست حضانت از طرف پدر
- ✓ دادخواست صدور حکم به سلب حضانت از پدر به جهت اعتیاد و اشتهار به فساد و تعیین حضانت برای مادر
۱۹۵. ✓ دادخواست سلب حضانت از پدر
۱۹۶. ✓ دادخواست اثبات زوجیت و ثبت واقعه ازدواج
۱۹۷. < فرزندخواندگی
۱۹۸. ✓ دادخواست فرزندخواندگی
۱۹۹. < «مهم‌ترین آراء وحدت رویه و نظریات مشورتی راجع به حقوق خانواده»
۲۰۰. ✓ وعده ازدواج
۲۰۰. < تعهد ثالث بر پرداخت مهر
۲۰۰. ✓ عدم قبول ادعای غبن در مهر
۲۰۱. ✓ عدم وجود مهر در زنا
۲۰۱. ✓ حق حبس در نکاح
۲۰۱. ✓ ترک انفاق ولد الزنا
۲۰۱. ✓ صدور گواهی ازدواج مجدد
۲۰۲. ✓ حصری بودن موارد فسخ نکاح
۲۰۲. ✓ صرف نظر کردن زوجه از مهر در قبال طلاق
۲۰۲. ✓ نفقه طفل
۲۰۲. ✓ انقضای حضانت
۲۰۲. ✓ اثبات ازدواج موقت
۲۰۳. < تغییر نام کوچک، تغییر نام خانوادگی، اصلاح سن و شناسنامه
۲۰۴. < تغییر نام و نام خانوادگی
۲۰۴. ✓ مرجع صالح برای تغییر نام و نام خانوادگی:
۲۰۵. < شناسنامه
۲۰۶. ✓ دادخواست تغییر نام کوچک
۲۰۷. ✓ دادخواست ابطال شناسنامه قبلی و صدور شناسنامه جدید

بخش دوم: چگونه شکواییه تنظیم کنیم؟

- ۲۰۹ **لبه بزه و شکایت**
- ۲۱۰ < تعریف شکواییه و نحوه تنظیم آن
- ۲۱۰ < جهات شروع به تعقیب
- ۲۱۱ < شروع به تحقیق توسط بازپرس
- ۲۱۲ ✓ مختصر چگونگی تحقیق جرایم و تعقیب متهمین در دادسرا
- ۲۱۳ < هزینه خدمات قضایی در امور کیفری
- ۲۱۴ < ادله اثبات کیفری
- ۲۲۰ ✓ نمونه فرم شکواییه
- ۲۲۱ **لبه شناخت جرایم و نحوه تنظیم شکواییه**
- ۲۲۲ < ۱. جنایت (جرم ایراد صدمه بدنی عمدی و قتل و...)
- ۲۲۴ ✓ شکواییه درخصوص جرم ایراد صدمه بدنی عمدی
- ۲۲۵ < ۲. جرم بی احتیاطی در رانندگی منتهی به صدمات بدنی غیر عمدی
- ۲۲۶ ✓ شکواییه درخصوص ایراد صدمات بدنی غیر عمدی ناشی از بی احتیاطی در امر رانندگی
- ۲۲۷ < ۳. جرم توهین و فحاشی
- ۲۲۸ ✓ شکواییه درخصوص جرم توهین
- ۲۲۹ < ۴. جرم افتراء
- ۲۳۰ ✓ شکواییه درخصوص جرم افتراء
- ۲۳۱ < ۵. جرم قذف
- ۲۳۲ ✓ شکواییه درخصوص جرم قذف
- ۲۳۳ < ۶. جرم نشر اکاذیب
- ۲۳۴ ✓ شکواییه درخصوص جرم نشر اکاذیب
- ۲۳۵ < ۷. جرم تهدید به قتل یا ضرر نفسی، شرافتی، مالی یا افساء سر
- ۲۳۶ ✓ شکواییه درخصوص تهدید به قتل
- ۲۳۷ < ۸. جرم اخذ سند یا نوشته به عنف و تهدید
- ۲۳۸ ✓ شکواییه درخصوص گرفتن سند و نوشته با استفاده از تهدید
- ۲۳۹ < ۹. جرم ایجاد مزاحمت تلفنی
- ۲۴۰ ✓ شکواییه درخصوص ایجاد مزاحمت تلفنی
- ۲۴۱ < ۱۰. جرم آدم ربایی
- ۲۴۲ ✓ شکواییه درخصوص جرم آدم ربایی
- ۲۴۳ < ۱۱. جرم زنا
- ۲۴۴ ✓ شکواییه درخصوص جرم زنا
- ۲۴۵ < ۱۲. جرم لواط
- ۲۴۶ ✓ شکواییه درخصوص جرم لواط
- ۲۴۷ < ۱۳. جرم ترک انفاق
- ۲۴۸ ✓ شکواییه درخصوص جرم ترک انفاق
- ۲۴۹ < ۱۴. جرم فریب در ازدواج
- ۲۵۰ ✓ شکواییه درخصوص جرم فریب در ازدواج

۱۵. جرم سرقت ۲۵۱ <
- ✓ شکواییه در خصوص جرم سرقت ۲۵۴
۱۶. جرم کلاهبرداری ۲۵۵ <
- ✓ شکواییه در خصوص جرم کلاهبرداری ۲۵۷
۱۷. جرم انتقال مال غیر ۲۵۸ <
- ✓ شکواییه در خصوص جرم انتقال مال غیر ۲۵۹
۱۸. جرم معامله معارض ۲۶۰ <
- ✓ شکواییه در خصوص معامله معارض ۲۶۱
۱۹. جرم خیانت در امانت ۲۶۲ <
- ✓ شکواییه در خصوص جرم خیانت در امانت ۲۶۳
۲۰. جرم تخریب ۲۶۴ <
- ✓ شکواییه در خصوص جرم تخریب ۲۶۵
۲۱. جرم جعل ۲۶۶ <
- ✓ شکواییه در خصوص جرم جعل ۲۶۸
۲۲. جرم صدور چک پرداخت‌نشدنی ۲۶۹ <
- ✓ شکواییه در خصوص جرم صدور چک بلامحل ۲۷۰
۲۳. جرم تصرف عدوانی ۲۷۱ <
- ✓ شکواییه در خصوص جرم تصرف عدوانی ۲۷۳
- ✓ شکواییه در خصوص توهین به مأمورین دولت حین انجام وظیفه ۲۷۴
- ✓ شکواییه در خصوص قدرت‌نمایی با چاقو ۲۷۵
- ✓ شکواییه در خصوص ایجاد مزاحمت برای بانوان ۲۷۶
- ✓ شکواییه در خصوص ورود به عنف ۲۷۷
- ✓ شکواییه در خصوص بزه ربا ۲۷۸
- ✓ شکواییه در خصوص افشاء اسرار حرفه‌ای توسط پزشک ۲۷۹
- ✓ شکواییه در خصوص کیفیت‌زنی ۲۸۰
- ✓ شکواییه در خصوص تهدید علیه بهداشت عمومی ۲۸۱
- ✓ شکواییه در خصوص استفاده غیرمجاز از نیروی برق بدون حق انشعاب و اخذ انشعاب ۲۸۳
- ✓ شکواییه در خصوص چراندن محصول دیگری ۲۸۴
- ✓ شکواییه در خصوص سوزاندن مال دیگری (تخریق) ۲۸۵
- ✓ شکواییه در خصوص شهادت دروغ ۲۸۶
- منابع ۲۸۷
- < الف) قوانین ۲۸۸
- < ب) کتب ۲۸۸

کتاب پیش‌رو با عنوان، چگونه دادخواست بنویسیم؟ چگونه شکواییه تنظیم کنیم با شش نوبت چاپ و پس از یک وقفه چندساله بنابه درخواست بی‌شمار مخاطبین عزیز و پیگیری‌های ناشر محترم مجدداً برپایه آخرین تغییرات قوانین و رویه قضایی مورد بازبینی و ویرایش قرار گرفت. از آنجا که یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های کارآموزان و کالت و وکلای جوان به‌عنوان مخاطبین اصلی این کتاب، چگونگی بهره‌مندی از قوانین و نکات فراوان حقوقی در تنظیم لایحه، دادخواست و شکواییه است، نگارنده تلاش نموده تا ضمن جمع‌آوری مهم‌ترین نکات از دعاوی پرکاربرد حقوقی و خانواده و جرایم پرتکرار به این نیاز مخاطبین حقوقی از جنبه‌ی عملی نیز پاسخ داده باشد.

به همین منظور در ویرایش جدید کتاب علاوه بر ملاحظه‌ی تغییر قوانین، از نظریات مشورتی اداره‌ی حقوقی قوه قضاییه و آرای وحدت رویه دیوان عالی کشور، به رویه‌ی قضایی موجود نیز توجه ویژه نموده و نکات کاربردی با تأکید بیشتری مورد نظر واقع شده است که امید است مورد توجه مخاطبین گرامی واقع گردد.

در پایان از زحمات ریاست محترم مؤسسه وزین *دوراندیشان* جناب آقای قاسم حسین‌آبادی که در چاپ و انتشار کتاب قبول زحمت نمودند قدرانی می‌نمایم، و منتظر ارائه نظرها و پیشنهادهای مخاطبین عزیز در هرچه بهتر شدن این اثر به آدرس مؤسسه دوراندیشان می‌باشم.

بخش اول
چگونه دادخواست بنویسیم؟

دادخواست‌ها

تعریف

در قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی مصوب ۱۳۷۹ و سایر قوانین، تعریف خاصی از دادخواست ارائه نشده است و همین امر سبب گردید تا علمای حقوق تعاریف مختلفی از این موضوع داشته باشند. دادخواست، در لغت، به معنی کمک خواستن است و معنی اصطلاحی دادخواست هم، ریشه در معنی لغوی آن دارد. دکتر قدرت‌اله واحدی در تعریف دادخواست بیشتر به جنبه‌ی شکلی آن توجه دارد و چنین می‌گوید: «دادخواست برگ قضایی است که از طرف وزارت دادگستری تهیه و در اختیار عموم قرار می‌گیرد».

دکتر عباس کریمی در تعریف خود از دادخواست، دو تعریف ارائه کرده است، در تعریف اول که به مفهوم تظلم‌خواهی و نوعی مطالبه حق است می‌گوید: «دادخواست مطالبه حق از مراجع قضایی است که می‌تواند کتبی یا شفاهی باشد» و در تعریف دوم به فرم چاپی مخصوص که از طرف وزارت دادگستری تهیه می‌شود اشاره می‌کند: «دادخواست نخستین برگی است که به منظور طرح یک دعوی به مراجع رسیدگی‌کننده تسلیم می‌شود». دادخواست با هر دو تعریف ارائه شده در قانون آیین دادرسی مدنی به کار رفته است و به نظر می‌رسد برای شناخت مفهوم دادخواست باید عناصر آن را شناخت و در قالب شرایط دادخواست مورد بررسی قرار داد.

دادخواست همواره باید به تعداد خواندگان به علاوه یک نسخه تنظیم شود. یک نسخه از آن پس از ثبت در دفتر دادگاه و در پرونده به عنوان سابقه و نسخه دوم به بعد به خوانده یا خواندگان ابلاغ می‌گردد.

شرایط دادخواست و ضمانت اجرای آن

مقنن در ماده ۵۱ قانون آیین دادرسی مدنی شرایط دادخواست را بیان کرده و در مواد ۵۳ تا ۵۶ قانون مذکور، ضمانت اجرای تخلف از شرایط آن آمده است که به‌طور کلی می‌توان آن‌ها را به سه قسمت تقسیم کرد:

۱. شرایطی که ضمانت اجرای آن تعیین نشده است.
۲. شرایطی که ضمانت اجرای آن رد فوری دادخواست است.
۳. شرایطی که ضمانت اجرای آن توقیف دادخواست است.

بند اول: شرایطی که ضمانت اجرای آن‌ها تعیین نشده است.

۱. **تنظیم برگ چایی مخصوص:** قانونگذار هر چند در ماده ۵۱ تصریح کرده که دادخواست باید روی برگ چایی مخصوص باشد اما ضمانت اجرایی برای آن تعیین نکرده است با این حال، رویه دادگاه‌ها بر این است که به چنین دادخواستی ترتیب اثر نمی‌دهند. در این مورد رأی وحدت رویه وجود ندارد اما وفق نظریه شماره ۷/۳۲۵۳ مورخ ۱۳۷۹/۶/۲۸ اداره حقوقی قوه قضاییه این چنین اظهارنظر کرده است: «اگر در محل، فرم‌های چایی مخصوص در دسترس نباشد استفاده از غیر آن‌ها بلا اشکال است».

۲. **تنظیم به زبان فارسی:** در این مورد هم مقنن ضمانت اجرای تخلف را بیان نکرده است هرچند که در این مورد هم رویه دادگاه‌ها عدم پذیرش این مکتوب است.

۳. **امضاء دادخواست:** بعضی حقوقدانان معتقدند فقدان امضاء در ذیل دادخواست آن را از اعتبار می‌اندازد و قابلیت ترتیب اثر دادن ندارد چرا که امضاء، مبرز قصد طرف است. البته به نظر می‌رسد این نظر درست نباشد چرا که وقتی شخصی مبادرت به تنظیم دادخواست می‌نماید این اقدام خود نشانگر این است که شخص قصد دادخواهی دارد و در این گونه موارد بهتر است دفتر دادگاه اخطار رفع نقص صادر نماید و در صورتی که در مهلت مقرر رفع نقص نشود قرار رد دادخواست صادر شود و در صورتی که دفتر متوجه این نقص نشود و پرونده برای رسیدگی به شعبه ارجاع شود در این صورت نقص باید در اولین جلسه دادرسی برطرف شود.

۴. **تاریخ دادخواست:** عدم ذکر تاریخ در دادخواست عملاً مشکلی را به وجود نمی‌آورد زیرا تاریخ رسید دادخواست به دفتر، تاریخ اقامه دعوی محسوب می‌شود.

بند دوم: شرایطی که ضمانت اجرای آن‌ها رد فوری دادخواست است.

نام و اقامتگاه خواهان: به موجب ماده ۵۱ قانون آیین دادرسی مدنی، نام و اقامتگاه خواهان باید در دادخواست ذکر شود و در صورت تخلف از این شرط به موجب ماده ۵۶ همین قانون: «هرگاه در دادخواست، خواهان یا محل اقامت او معلوم نباشد ظرف دو روز از تاریخ رسید دادخواست به موجب قراری که مدیر دفتر دادگاه و در غیبت مشارالیه جانشین او صادر می‌کند، دادخواست رد می‌شود».

بند سوم: شرایطی که ضمانت اجرای آن‌ها توقیف دادخواست است.

پاره‌ای دیگر از شرایط دادخواست از اهمیتی کمتر برخوردار هستند به این نحو که در صورت نقص در این موارد مدیر دفتر دادگاه ابتدا ظرف دو روز از تاریخ ثبت دادخواست، اخطار رفع نقص صادر می‌کند و دادخواست موقتاً توقیف می‌شود و از تاریخ ابلاغ به خواهان به وی مهلت ۱۰ روزه جهت رفع نقص می‌دهد و در صورتی که ظرف فرجه قانونی نسبت به رفع نقص اقدام نکند به موجب قراری که مدیر دفتر دادگاه صادر می‌نماید، دادخواست رد می‌شود. البته خواهان می‌تواند از تاریخ ابلاغ قرار رد دادخواست ظرف ۱۰ روز به همان دادگاه اعتراض نماید. (ماده ۵۳ و ۵۴ ق.آ.د.م)

شرایطی که دارای ضمانت اجرای فوق‌الذکر هستند به شرح ذیل می‌باشند:

۱. نام و مشخصات خوانده؛
 ۲. تعیین خواسته و بهای آن؛
 ۳. آنچه را مدعی از دادگاه درخواست دارد: مراد از این عبارت درخواست‌هایی است که «خواسته» شمرده نمی‌شود مانند مطالبه هزینه دادرسی و حق‌الوکاله وکیل.
 ۴. ادله و اسباب اثبات دعوی؛
 ۵. پیوست‌های دادخواست: لزوماً در همه‌ی پرونده‌ها پیوست دادخواست وجود ندارد به این توضیح که در بعضی پرونده‌ها مثلاً وقتی خواهان به سندی و یا حکم دادگاه استناد می‌کند می‌باید فتوکپی مصدق آن را ضمیمه دادخواست نماید.
 ۶. تعداد نسخ دادخواست: دادخواست و پیوست‌های آن همواره باید به تعداد خوانده (گان)، افزون بر یک نسخه، تهیه و تقدیم شود. (م ۶۰ ق.آ.د.م).
 ۷. پرداخت هزینه دادرسی؛
- در پایان نکته‌ای که باید به آن توجه داشت این است که مفهوم دادخواست را نباید با مفاهیم مشابه نظیر درخواست یا شکواییه اشتباه گرفت. شکواییه مربوط به دعاوی کیفری است که تشریفات خاص دادخواست را ندارد و می‌توان آن را روی برگه معمولی نیز تنظیم کرد. درخواست نیز با دادخواست فرق دارد به این صورت که اولاً؛ درخواست تشریفات دادخواست را ندارد، ثانیاً، درخواست هم در امور کیفری و هم در امور حقوقی کاربرد دارد و ثالثاً، درخواست می‌تواند شفاهی یا کتبی باشد در حالی که دادخواست می‌بایست، جز در موارد استثنایی، به صورت کتبی تنظیم شود.

صلاحیت مراجع حقوقی

شخص در مقام اقامه دعوا باید به مرجعی که صلاحیت رسیدگی به آن را دارد، مراجعه نماید و در این راه، معمولاً باید دو اقدام را در دستور کار قرار دهد. در نخستین گام باید مرجع قضاوتی که ذاتاً

صلاح است مشخص شود و در گام دوم، علی‌الاصول باید بین مراجعی که از نظر ذاتی صالح‌اند، مرجعی که صلاحیت نسبی در رسیدگی به دعوا یا امر مورد نظر دارد، تعیین شود.^۱

در خصوص **صلاحیت ذاتی** باید دانست که اصل بر صلاحیت دادگاه‌های عمومی می‌باشد و جهت صالح دانستن مرجع دیگر باید حتماً نص قانونی وجود داشته باشد و چنانچه در تعیین مرجع صالح شک حاصل شود که در صلاحیت مرجع خاص (غیر از دادگاه‌های عمومی) است یا خیر باید به اصل رجوع نمود و دادگاه‌های عمومی را ذاتاً صالح دانست. بنابراین چنانچه دعوایی در صلاحیت مرجعی خاص قرار نگرفته باشد در صلاحیت مرجع عمومی است. اهمیت تشخیص صلاحیت ذاتی از آن جهت است که اولاً قواعد مربوط به صلاحیت ذاتی از قواعد امره محسوب و هرگونه توافق خلاف آن باطل و بلااثر است و ثانیاً چنانچه حکمی یا تصمیمی از مرجعی که ذاتاً صالح نبوده صادر شود مورد اعتراض قرار گیرد در مرحله تجدیدنظر یا فرجام مورد نقض یا فسخ قرار می‌گیرد هرچند در مرحله بدوی به صلاحیت آن مرجع ایراد وارد نشده باشد.

از حیث **صلاحیت محلی**، اصل صلاحیت **دادگاه محل اقامت خوانده** می‌باشد. ماده ۱۱ ق.آ.د.م مقرر می‌دارد: «دعوا باید در دادگاهی اقامه شود که خوانده، در حوزه قضایی آن اقامتگاه دارد...» و مقنن فراز نخست ماده ۱۱ را اصل و مبنای صلاحیت محلی قرار داده است و در مواد بعد به **استثنائات** این اصل اشاره می‌نماید که در ذیل به این استثنائات اشاره می‌نمائیم:

۱. **دعای مربوط به اموال غیرمنقول** در دادگاهی اقامه می‌شود که مال غیرمنقول در حوزه آن واقع است. (م ۱۲ ق.آ.د.م)
 ۲. **دعای راجع به ترکه‌ی متوفا** باید در دادگاه محل آخرین اقامتگاه متوفا در ایران اقامه شود. چنانچه آخرین اقامتگاه او معلوم نباشد، در دادگاه آخرین محل سکونت متوفی در ایران، اقامه می‌شود. این دعوی پس از تقسیم ترکه باید در دادگاهی اقامه شود که طبق قاعده عمومی و استثنائات دیگر، صالح است. (م ۲۰ ق.آ.د.م)
 ۳. **دعای مربوط به شرکت‌ها** باید در دادگاه محلی اقامه شود که مرکز اصلی شرکت در حوزه آن است. (ماده ۲۲ ق.آ.د.م)
 ۴. **دعای توقف و ورشکستگی** در صلاحیت دادگاهی است که اقامتگاه بازرگان ورشکسته در حوزه آن واقع است. (ماده ۲۱ ق.آ.د.م)
 ۵. **دعای اعسار** باید در دادگاهی مطرح شود که صلاحیت رسیدگی نخستین به دعوی اصلی را دارد یا ابتدا به آن رسیدگی نموده است و اگر مربوط به مرحله تجدیدنظر یا فرجام باشد، در دادگاهی رسیدگی می‌شود که رأی مورد درخواست تجدیدنظر یا فرجام را صادر نموده است. (م ۵۰۵ ق.آ.د.م)
- * **دعوی اعسار محکوم‌علیه** از پرداخت محکوم‌به، موضوع ماده ۳ قانون نحوه‌ی اجرای محکومیت‌های مالی، مصوب ۱۳۷۷ در صلاحیت دادگاه بدوی صادرکننده‌ی حکمی است که از پرداخت محکوم‌به آن، درخواست اعسار می‌شود.^۲

^۱ - شمس، عبدالله، آیین دادرسی مدنی، دوره بنیادین، جلد نخست، ص ۱۵۴.

^۲ - شمس، عبدالله، آیین دادرسی مدنی، دوره بنیادین، جلد نخست، ص ۱۷۰.

دعای مالی و غیرمالی^۲

* در تشخیص دعای مالی از غیرمالی، در نخستین گام باید حق مالی را از حق غیرمالی تفکیک کرد.

* **حق مالی** آن است که اجرای آن مستقیماً برای دارنده منفعتی ایجاد کند که قابل تقویم به پول باشد، مانند حق مالکیت نسبت به خانه که مستقیماً برای دارنده آن ارزش پولی دارد و یا حق طلب و... بنابراین در تمام مواردی که حق تزییع یا انکارشده، مالی باشد دعوا مالی است. در حقیقت دعای مالی همواره به طور مستقیم، دارای آثار مالی است.

* **حق غیرمالی** آن است که اجرای آن، منفعتی که مستقیماً قابل تقویم به پول باشد ایجاد نکند مانند حق بنوت، حق زوجیت.

* دعوی الزام به انجام تعهدات و وظایف قراردادی و قانونی غیرمالی، غیرمالی است.

* دعوی غیرمالی به دو دسته دعوی غیرمالی ذاتی و اعتباری تقسیم می‌شود.

دعوی **غیرمالی ذاتی** به آن دسته از دعوی گفته می‌شود که حق اصلی مورد ادعا از حقوق غیرمالی باشد مانند دعوی نسب، زوجیت و... .

دعوی **غیرمالی اعتباری** یا دعوی که «تعیین بهای خواسته در آن قانوناً لازم نیست» به آن دسته از دعوی اطلاق می‌شود که اگر چه ذاتاً مالی هستند اما قانونگذار، به هر دلیل آن‌ها را از پاره‌ای جهات، در حکم دعوی غیرمالی دانسته است که بدین شرح می‌باشد:

۱. دعوی خلع ید، در صورتی که مالکیت مورد نزاع نباشد؛

۲. درخواست افراز و تقسیم و فروش اموال مشاع، در صورتی که مالکیت مورد نزاع نباشد؛

۳. دعوی راجع به روابط موجر و مستأجر به استثنای مطالبه اجور؛

۴. دعوی مزاحمت و ممانعت از حق و تصرف عدوانی در عین غیرمنقول.

* دیوان عالی کشور در رأی اصراری شماره ۳۸۸۶ مورخ ۱۳۴۰/۱۱/۱۰ دعوی استرداد سند را علی‌الاطلاق، غیرمالی شمرده است.

* هرگاه در مالی یا غیرمالی بودن حقی تردید شود باید اصل را بر مالی بودن حق و بنابراین دعوی مربوط قرار داد؛ چرا که غلبه با حقوق مالی است.

* آرایه‌ای که در دعوی غیرمالی صادر می‌شوند درهرحال قابل تجدیدنظر هستند.

هزینه خدمات قضایی در دعوی حقوقی

* هزینه‌های دادرسی دعوی حقوقی و خدمات قضایی قوه قضائیه حسب ماده ۳ قانون نحوه وصول برخی از درآمدهای دولت تعیین و به حساب درآمد عمومی کشور واریز می‌شود؛ [ماده ۳ اصلاحی به موجب بخشنامه مورخ ۱۳۸۹/۱/۱۸ رئیس قوه قضائیه]

۱. تقدیم دادخواست و درخواست تعقیب کیفری به مراجع قضایی علاوه بر حقوق مقرر مستلزم الصاق و ابطال تمبر به مبلغ پنجاه هزار (۵۰,۰۰۰) ریال می‌باشد. (بند ۴ ماده ۳)
۲. بهای اوراق دادخواست و اظهارنامه و برگ اجرائیه احکام دادگاه‌ها و هیات‌های حل اختلاف موضوع قانون کار که طبق نمونه از طرف دادگستری تهیه می‌شود هر برگ پنج هزار (۵,۰۰۰) ریال تعیین می‌گردد. (بند ۶ ماده ۳)
۳. تقدیم دادخواست به دیوان عدالت اداری مستلزم الصاق و ابطال تمبر: شعب دیوان مبلغ ۵۰ هزار ریال، شعب تشخیص ۱۰۰ صد هزار ریال (بند ۱۱ ماده ۳).
۴. هزینه دادرسی به شرح زیر تعیین که بر اساس آن تمبر الصاق و ابطال می‌گردد. (بند ۱۲ ماده ۳)
- الف) مرحله بدوی:** دعاوی که خواسته آن تا مبلغ ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تقویم شده باشد معادل یک و نیم درصد (۱/۵٪) ارزش خواسته و بیش از مبلغ ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال، به نسبت مازاد بر آن دو درصد (۲٪) ارزش خواسته.
- ب) مرحله تجدیدنظر** به حکمی که بدواً یا غیباً صادر شده باشد سه درصد (۳٪) به نسبت ارزش محکوم‌به.
- ج) مرحله تجدیدنظر در دیوان عالی کشور و موارد اعاده دادرسی و اعتراض ثالث بر حکم:** احکامی که محکوم‌به آن تا مبلغ ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال باشد سه درصد (۳٪) ارزش محکوم‌به و مازاد بر آن به نسبت اضافی چهار درصد (۴٪) ارزش محکوم‌به.
- در دعاوی مالی غیرمنقول و خلع ید از اعیان غیرمنقول از نقطه نظر صلاحیت، ارزش خواسته همان است که خواهان در دادخواست خود تعیین می‌نماید. لکن از نظر هزینه دادرسی، باید ارزش معاملاتی املاک در هر منطقه تقویم و بر اساس آن هزینه دادرسی پرداخت شود.
۵. هزینه دادرسی در دعاوی غیرمالی و درخواست تأمین دلیل و تأمین خواسته در کلیه مراجع قضایی مبلغ پنجاه هزار (۵۰,۰۰۰) ریال تعیین می‌شود. (بند ۱۳ ماده ۳)
۶. در صورتی که قیمت خواسته در دعاوی مالی در موقع تقویم مشخص نباشد مبلغ صد هزار (۱۰۰,۰۰۰) ریال تمبر الصاق و ابطال می‌شود و بقیه هزینه دادرسی بعد از تعیین خواسته و صدور حکم دریافت خواهد شد و دادگاه مکلف است قیمت خواسته را قبل از صدور حکم مشخص نماید. (بند ۱۴ ماده ۳)
۷. هزینه اجرای موقت احکام در کلیه مراجع قضایی پنجاه هزار (۵۰,۰۰۰) ریال تعیین می‌شود. (بند ۱۵ ماده ۳)
۸. هزینه درخواست تجدیدنظر از قرارهای قابل تجدیدنظر در دادگاه و دیوان عالی کشور پنجاه هزار (۵۰,۰۰۰) ریال تعیین می‌شود. (بند ۱۶ ماده ۳)

۹. هزینه تطبیق اوراق با اصل آن‌ها در دفاتر دادگاه‌ها و دیوان عدالت اداری و سایر مراجع قضایی و گواهی صادره از دفاتر کلیه مراجع مذکور در هر مورد دوهزار (۲۰۰۰) ریال تعیین که به صورت تبر الصاق و ابطال می‌شود. (بند ۱۷ ماده ۳)
۱۰. هزینه ابلاغ اظهارنامه و واخواست‌نامه در هر مورد ده‌هزار (۱۰,۰۰۰) ریال تعیین می‌شود. (بند ۱۸ ماده ۳)
۱۱. هزینه اجرای احکام تخلیه اعیان مستأجره سی درصد (۳۰٪) اجاره‌بهای یک ماهه و هزینه اجرای احکام در دادگستری از صد هزار ریال تا پانصد هزار (۵۰۰,۰۰۰) ریال به تشخیص دادگاه مأخذ فوق محاسبه و وصول خواهد شد. (بند ۲۲ ماده ۳)
۱۲. در مواردی که دستگاه‌های دولتی و مؤسسات عمومی و نهادهای انقلاب از معافیت قانونی پرداخت هزینه دادرسی استفاده کرده باشند چنانچه حکم به نفع آن‌ها صادر شده باشد دادگاه‌ها مکلفند هزینه دادرسی را طبق مقررات فوق از محکوم‌علیه در صورتی که مقصر باشد وصول و به حساب درآمدهای دادگستری به خزانه واریز نمایند. (بند ۲۳ ماده ۳)

ماده ۱۵۸ قانون اجرای احکام مدنی مقرر می‌دارد:

«هزینه‌های اجرایی عبارت است از:

۱. پنج درصد مبلغ محکوم‌به بابت حق اجرای حکم که بعد از اجرا وصول می‌شود. در دعای مالی که خواسته وجه نقد نیست حق اجرا به مأخذ بهای خواسته که در دادخواست تعیین و مورد حکم قرار گرفته حساب می‌شود مگر اینکه دادگاه قیمت دیگری برای خواسته معین نموده باشد.
۲. هزینه‌هایی که برای اجرای حکم ضرورت داشته باشد مانند حق‌الزحمه خبره و کارشناس و ارزیاب و حق حفاظت اموال و نظایر آن.»

ماده ۱۶۰ قانون اجرای احکام مدنی مقرر می‌دارد:

«پرداخت حق اجراء پس از انقضاء ده روز از تاریخ ابلاغ اجرائیه بر عهده محکوم‌علیه است ولی در صورتی که طرفین سازش کنند یا بین خود ترتیبی برای اجرای حکم بدهند نصف حق اجرا دریافت خواهد شد و در صورتی که محکوم‌به بیست هزار ریال یا کمتر باشد حق اجرا تعلق نخواهد گرفت.»

ماده ۱۶۱ قانون اجرای احکام مدنی مقرر می‌دارد:

«اگر محکوم به وجه نقد باشد حق اجرا هم ضمن آن وصول می‌گردد و هرگاه محکوم له بعد از شروع اقدامات اجرایی رأساً محکوم به را وصول نموده باشد و محکوم علیه حاضر به پرداخت حق اجرا نشود حق مزبور از اموال محکوم علیه طبق مقررات اجرای احکام وصول می‌گردد. در این صورت هزینه‌هایی که برای توقیف و فروش اموال محکوم علیه لازم باشد از صندوق دادگستری پرداخت شده و پس از وصول آن به صندوق مسترد می‌گردد.»

دعاوی طاری

* مواد ۱۳۰ الی ۱۴۳ ق.آ.د.م به «دعاوی طاری» اختصاص دارد.

ماده ۱۷ قانون آیین دادرسی مدنی مقرر می‌دارد:

«هر دعوایی که در اثنای رسیدگی به دعوی دیگر از طرف خواهان یا خوانده یا شخص ثالث یا از طرف متداعین اصلی بر ثالث اقامه شود، دعوی طاری نامیده می‌شود. این دعوا اگر با دعوی اصلی مرتبط یا دارای یک منشاء باشد در دادگاهی اقامه می‌شود که دعوی اصلی در آنجا اقامه شده است.»

- * دعاوی طاری می‌بایست با دعوی اصلی ارتباط کامل یا وحدت منشأ داشته باشند. زمانی بین دو دعوا ارتباط کامل موجود است که اتخاذ تصمیم در یکی، موثر در دیگری باشد.
- * استرداد دادخواست یا دعوا و نیز ابطال دادخواست، رد دادخواست، رد دعوا و زوال دعوی اصلی فی نفسه هیچ اثری بر دعاوی طاری ندارد.^۱
- * باید توجه داشت که جهت طرح دعاوی طاری، دادگاه رسیدگی کننده به دعوی اصلی می‌بایست صلاحیت ذاتی رسیدگی به دعوی طاری را نیز داشته باشد.
- * مهلت طرح دعاوی طاری در ماده ۱۳۰ ق.آ.د.م (دعوی ورود ثالث)، ماده ۱۳۵ (دعوی جلب ثالث) و مواد ۱۴۱ و ۱۴۳ (دعوی متقابل) تعیین شده است.

^۱ - فلاح، علی، کمک حافظه آیین دادرسی مدنی، ص ۲۲۴.

«دستور موقت»

* قانونگذار صدور دستور موقت را «در اموری که تعیین تکلیف آن فوریت دارد» پیش‌بینی نموده و موجب «دادرسی فوری» می‌شود. بنابراین در اموری که تعیین تکلیف آن «فوریت» دارد، به درخواست ذی‌نفع قرار دستور موقت صادر می‌شود. موضوع دستور موقت ممکن است دایر بر توقیف مال یا فعل یا ترک فعل باشد. (م ۳۱۶ ق.آ.د.م). مواد ۳۱۰ الی ۳۲۵ قانون آیین دادرسی مدنی به «دستور موقت» اختصاص دارد.

* اوصاف اساسی دستور موقت:

۱. دستور موقت اقدامی تبعی است و برای رسیدگی فوری به اصل دعوی تأسیس نشده بلکه اقدامی احتیاطی است که در حاشیه اصل دعوا انجام می‌شود تا ذی‌نفع، از پیامدهای زیانبار به درازا کشیده شدن دادرسی دعوی اصلی در امان بماند.
 ۲. اصل دعوا باید مطرح شده یا قابل طرح باشد.
 ۳. موضوع خواسته دستور موقت باید متفاوت از خواسته دعوا باشد.
 ۴. صدور دستور موقت مستلزم احراز فوریت است.
 ۵. صدور دستور موقت مستلزم گرفتن تأمین است.
 ۶. دستور موقت با صدور رأی مرحله نخستین مرتفع نمی‌شود.
 ۷. اجرای دستور موقت مستلزم تأیید رئیس حوزه قضایی است.
- * چنانچه اصل دعوا در دادگاهی مطرح باشد مرجع درخواست دستور موقت، همان دادگاه خواهد بود و در غیر این صورت مرجع درخواست، دادگاهی می‌باشد که صلاحیت رسیدگی به اصل دعوا را دارد. (م ۳۱۱ ق.آ.د.م)
- * در دستور موقتی که قبل از اقامه دعوا مطرح شده است، خواهان باید ظرف بیست روز از تاریخ صدور قرار دستور موقت، دعوی اصلی را اقامه کند، در غیر این صورت دادگاه صادرکننده به درخواست طرف (خواننده) از آن رفع اثر خواهد کرد. (م ۳۱۸ ق.آ.د.م)

درخواست دستور موقت منع از عملیات ساختمانی در ملک «مغصوبه»

تاریخ:

شماره:

پیوست:

شماره پرونده:

برگ دادخواست به دادگاه نخستین

مشخصات طرفین	نام	نام خانوادگی	نام پدر	شغل	محل اقامت: دهستان خیابان شماره پلاک....
خواهان	احمد	احمدی			
خوانده	سعید	سعیدی			
مشخصات وکیل یا نماینده در صورت وجود					
تعیین خواسته و بهای آن صدور دستور موقت دائر بر منع از عملیات ساختمانی در پلاک ثبتی ...					
دلایل و منضمات دادخواست ۱. فتوکپی مصدق سند مالکیت ۲. معاینه و تحقیق محلی ۳. عنداللزوم جلب نظر کارشناس					
ریاست محترم دادگستری / مجتمع قضایی با سلام، احتراماً به استحضار می‌رساند؛ به موجب سند مالکیت شماره، پلاک ثبتی واقع در متعلق به اینجانب می‌باشد. نظر به اینکه خوانده بدون إذن و اجازه اینجانب پلاک ثبتی مذکور را در تصرف غاصبانه خود گرفته و با وصف مراجعات مکرر از رفع تصرف خود و تحویل آن به اینجانب امتناع می‌نماید فلذا مستنداً به ماده ۳۱۰ ق.آ.د.م صدور دستور موقت به منع از هرگونه عملیات ساختمانی در ملک مغصوبه واقع در پلاک ثبتی فوق‌الذکر و اجرای آن قبل از ابلاغ مورد استدعاست. دعوی ماهیتی راجع به ادعا وفق ماده ۳۱۸ ق.آ.د.م ظرف فرجه قانونی تقدیم خواهد شد.					
محل امضا - مهر - انگشت:					
شماره و تاریخ ثبت دادخواست:			شعبه دادگاه عمومی رسیدگی فرمایید نام و نام خانوادگی مقام ارجاع‌کننده تاریخ امضاء		

فرم شماره ۵۴/۲۲۰۱/۱۲۹۶ دفتر طرح و برنامه‌ریزی

تأمین خواسته

* تأمین خواسته به معنی در امنیت قراردادن خواسته دعوی به منظور سهولت و تضمین دسترسی خواهان به خواسته دعوی می‌باشد. مواد ۱۰۸ الی ۱۲۹ قانون آیین دادرسی مدنی به «تأمین خواسته» اختصاص دارد.

* اصولاً تأمین خواسته تنها در دعاوی مالی جریان دارد چرا که ماده ۱۲۱ ق.آ.د.م در بیان اقسام تأمین بیان می‌دارد: «تأمین در این قانون عبارت است از توقیف اموال اعم از منقول و غیرمنقول»، پس در دعاوی غیرمالی تأمین معنا ندارد و خواهان می‌تواند از نهاد دستور موقت استفاده نماید.

* موارد صدور قرار تأمین خواسته، بدون گرفتن تأمین از خواهان:

}	(الف) دعوی مستند به سند رسمی باشد.
	(ب) خواسته در معرض تضییع و تفریط باشد.
	(ج) اسناد تجاری و اخواست‌شده و سایر موارد منصوص (م ۱۰۷ ق.آ.د.ک و م ۲۱۸ مکرر ق.م).

* البته چنانچه خواهان، خساراتی را که ممکن است به طرف مقابل وارد آید، نقداً به صندوق دادگستری بپردازد می‌تواند از دادگاه تقاضای درخواست صدور قرار تأمین خواسته دهد و دادگاه مکلف به قبول آن است.

* «سایر موارد منصوص» که در بند «ج» ماده ۱۰۸ ق.آ.د.م بیان شده و جهت صدور قرار تأمین خواسته نیاز به أخذ تأمین نیست، عبارتند از:

۱. هرگاه طلبکار به دادگاه دادخواست دهد و دلایل اقامه نماید که مدیون برای فرار از دین قصد فروش اموال خود را دارد دادگاه می‌تواند قرار توقیف اموال وی را به میزان بدهی او صادر نماید که در این صورت بدون اجازه دادگاه حق فروش اموال را نخواهد داشت. (ماده ۲۱۸ مکرر قانون مدنی)
 ۲. شاکمی می‌تواند تأمین ضرر و زیان خود را از دادگاه تقاضا کند. در صورتی که تقاضای شاکمی مبتنی بر دلایل قابل قبول باشد دادگاه قرار تأمین خواسته را صادر می‌نماید. (ماده ۷۴ ق.آ.د.ک).
- این قرار قابل اعتراض از جانب متهم در دادگاه صالح می‌باشد (بند پ ماده ۲۷۰ ق.آ.د.ک).

* صدور قرار تأمین خواسته مستلزم تقدیم درخواست خواهان است که می‌تواند قبل از تقدیم دادخواست یا ضمن دادخواست راجع به اصل دعوا یا در جریان دادرسی مطرح گردد. (م ۱۰۸ ق.آ.د.م)

- * دادگاه صالح جهت رسیدگی به درخواست تأمین خواسته، دادگاهی است که نسبت به اصل دعوا صالح به رسیدگی است ولو اینکه مال مورد درخواست تأمین، خارج از حوزه دادگاه صالح باشد.
- * درخواست تأمین در صورتی پذیرفته می‌شود که میزان خواسته معلوم یا عین معین باشد (م ۱۱۳ ق.آ.د.م).
- * در تأمین خواسته‌ای که قبل از اقامه دعوا مطرح شده است، خواهان باید ظرف ده روز از تاریخ صدور قرار تأمین خواسته، دعوای اصلی را اقامه کند، در غیر این صورت دادگاه به درخواست خوانده قرار تأمین را لغو می‌نماید.

نظریه شماره ۷/۶۱۷ مورخ ۱۳۷۵/۱/۲۹.ح.ق.ق

در مورد سفته، چنانچه دارنده سفته در موعد قانونی نسبت به واخواست سفته اقدام نکند صدور قرار تأمین خواسته بدون تودیع خسارت احتمالی، امکان و موقعیت قانونی نخواهد داشت.

(نظریه شماره ۷/۸۹۶۵ مورخ ۱۳۷۹/۹/۱۷.ح.ق.ق، همین مضمون را درخصوص چک و عدم جریان امتیازات قانونی نسبت به ظهرنویس بیان می‌کند).

درخواست صدور قرار تأمین خواسته نسبت به مهریه

تاریخ:

شماره:

پیوست:

شماره پرونده:

برگ دادخواست به دادگاه عمومی

مشخصات طرفین	نام	نام خانوادگی	نام پدر	شغل	محل اقامت: دهستان خیابان شماره پلاک
خواهان	سعیده	سعیدی			(زوجه)
خوانده	احمد	احمدی			(زوج)
مشخصات وکیل یا نماینده در صورت وجود					
تعیین خواسته و بهای آن	صدور قرار تأمین خواسته نسبت به مهریه به نرخ روز طبق ماده ۱۰۸ و ۱۱۵ قانون آیین دادرسی مدنی				
دلایل و منضمات دادخواست	۱. فتوکپی مصدق عقدنامه ۲. فتوکپی مصدق شناسنامه				
<p>ریاست محترم دادگستری/مجمع قضایی خانواده، احتراماً به استحضار می‌رساند:</p> <p>۱. اینجانب سعیده سعیدی به تاریخ به عقد ازدواج دائم خوانده در آمدم و یک سال از شروع زندگی مشترکمان می‌گذرد. نظر به اینکه طبق عقدنامه پیوست مهریه مقرر تعیین گردیده و اکنون به دلیل اختلافات عدیده، جدا از هم زندگی می‌کنیم.</p> <p>۲. از آنجایی که خوانده هیچ تعادلی در دخل و خرج خود ندارد بیم آن می‌رود که مبادرت به حیف و میل اموال و یا انتقال آن به دیگران نماید.</p> <p>لذا بنا به توضیحات فوق، صدور قرار تأمین خواسته به منظور توقیف اموال وی به میزان مهریه تا ختم رسیدگی و اخذ محکوم‌به، مستنداً به مواد ۱۰۸ و ۱۱۵ قانون آیین دادرسی مدنی و ماده ۱۰۸۲ قانون مدنی مورد استدعا می‌باشد. و به دلیل فوریت امر، استدعای اعمال ماده ۱۱۷ ق.آ.د.م یعنی اجرای قرار صادره قبل از ابلاغ را دارم. بدیهی است دادخواست ماهیتی در فرجه قانونی تقدیم خواهد شد.</p>					
محل امضا - مهر - انگشت:					
شماره و تاریخ ثبت دادخواست:	شعبه دادگاه عمومی رسیدگی فرمایید نام و نام خانوادگی مقام ارجاع‌کننده تاریخ امضاء				

تأمین دلیل

❖ **تعریف:** تأمین دلیل به معنی در امنیت قرار دادن دلیلی است که وجود دارد. در مواردی که اشخاص ذی نفع احتمال دهند که در آینده استفاده از دلایل و مدارک دعوی آنان از قبیل تحقیق محلی و کسب اطلاع از مطلعین و استعلام نظر کارشناسان یا دفاتر تجاری یا استفاده از قرائن و امارات موجود در محل و یا دلایلی که نزد طرف دعوی (خوانده) یا دیگری است، متعذر یا متعسر خواهد شد، می‌توانند از دادگاه درخواست تأمین آن‌ها را بنمایند. مقصود از تأمین در این موارد فقط ملاحظه و صورت برداری از این گونه دلایل است.

❖ **مستند قانونی:** مواد ۱۴۹ الی ۱۵۵ ق.آ.د.م به «تأمین دلیل» اختصاص دارد.

❖ درخواست تأمین دلیل ممکن است کتبی و یا شفاهی باشد و چنانچه درخواست تأمین دلیل شفاهی باشد در صورت مجلس نوشته شده و به امضاء متقاضی می‌رسد و در هر حال باید حاوی نکات ذیل باشد:

۱. مشخصات درخواست‌کننده و طرف او (خوانده)

۲. موضوع دعوی که برای اثبات آن درخواست تأمین دلیل می‌شود.

۳. اوضاع و احوالی که موجب درخواست تأمین دلیل شده است.

❖ **مرجع صالح:** شورای حل اختلاف محل وقوع دلایل، مرجع صالح برای تأمین دلیل می‌باشد مگر اینکه در محل شورا نباشد که دادگاه محل وقوع دلایل صالح است.

نظریه شماره ۷/۵۴۶۰ مورخ ۱۳۷۹/۸/۲۶ ح.ق.ق:

«ماده ۱۵۰ ق.آ.د.م دلالت ندارد بر اینکه درخواست تأمین دلیل ضمن دادخواست پذیرفته نمی‌شود، زیرا وقتی پذیرش آن قبل از اقامه دعوی و در جلسه دادرسی ممکن باشد در ضمن دادخواست (که اصولاً هر درخواستی باید ضمن آن باشد) به طریق اولی جایز است.»

درخواست تأمین دلیل

تاریخ:

شماره:

پیوست:

شماره پرونده:

برگ دادخواست به دادگاه عمومی

مشخصات طرفین خواهان خوانده	نام	نام خانوادگی	نام پدر	شغل	محل اقامت: دهستان خیابان شماره پلاک
احمد	احمدی				
سعید	سعیدی				
مشخصات وکیل یا نماینده در صورت وجود					
تأمین دلیل					
تعیین خواسته و بهای آن					
دلایل و منضمات دادخواست					
۱- کپی مصدق سند مالکیت ۲. کپی مصدق قرارداد اجاره					
<p>ریاست محترم دادگستری/مجمع قضایی/ شورای حل اختلاف با سلام، احتراماً به استحضار می‌رساند:</p> <p>بر اساس قرارداد اجاره مورخ ... خوانده محترم آقای احمد احمدی در یک باب واحد تجاری جزء پلاک ثبتی واقع در شهرستان به نشانی ید استیجاری دارند. نظر به اینکه متأسفانه خوانده بر خلاف تعهد قراردادی خود و بدون اذن اینجانب (به عنوان موجر) مورد اجاره را به شخص دیگری منتقل کرده‌اند و تأمین دلیل اینجانب در این موضوع برای استفاده در تقدیم دادخواست‌های آتی ضرورت دارد فلذا به استناد ماده ۱۴۹ قانون آیین دادرسی مدنی صدور قرار تأمین دلیل از محضر دادگاه محترم مورد استدعاست.</p>					
محل امضا - مهر - انگشت:					
شماره و تاریخ ثبت دادخواست:			شعبه دادگاه عمومی رسیدگی فرماید نام و نام خانوادگی مقام ارجاع‌کننده تاریخ امضاء		

فرم شماره ۵۴/۲۲۰۱/۱۳۹۶ دفتر طرح و برنامه‌ریزی

اظهارنامه

***تعریف:** اظهارنامه «اعلام رسمی مطلبی به دیگری جهت اثبات موضوعی در آینده یا رفع مسئولیت از خود» می‌باشد. اظهارکننده می‌تواند به موجب این برگه مطلبی که مدعی آن است و یا آن را انکار می‌کند، جهت برخورداری از امتیازات و آثار قانونی آن در محکمه و دعوای احتمالی بعدی، را به اطلاع طرف مقابل برساند. همچنین می‌تواند نسبت به تسلیم سند یا اشیاء و یا مطالبه آن با تعیین موعد و تعیین شخص تحویل‌گیرنده اقدام به عمل آورد.

***مستند قانونی:** مستند قانونی اظهارنامه مواد ۱۵۶ و ۱۵۷ قانون آیین دادرسی مدنی است.

***مصادیق پرکاربرد:** بیشتر اظهارنامه‌های تنظیمی راجع به «تقاضای تمکین زوجه از طرف زوج»، «اعلام مهیا نمودن منزل متناسب جهت زندگی مشترک»، «مطالبه لاشه چک به جهت پرداخت دین»، «مطالبه طلب»، «مطالبه مال یا سند امانی» می‌باشد.

***چگونگی تنظیم و ارسال:** طبق قانون اظهارنامه از طریق دفترکل محاکم دادگستری ها یا به توسط اداره ثبت اسناد و املاک ابلاغ می‌شود. مرجع تحویل‌گیرنده اظهارنامه در زمان تحویل گرفتن اظهارنامه مفاد آن را بررسی می‌کند و چنانچه متن تنظیمی محتوی مطالب خلاف اخلاق و خارج از نزاکت باشد، از پذیرش و ارسال آن خودداری می‌کند. البته هم اکنون دفاتر خدمات قضایی انجام این وظیفه را بر عهده دارند.

فرم اظهارنامه دارای جدولی است که سمت راست آن محل ثبت اظهارات فرستنده اظهارنامه می‌باشد. در سمت چپ فرم اظهارنامه محل پاسخگویی مخاطب اظهارنامه است که می‌تواند در زمان تعیین شده (معمولاً ده روز) پاسخ خود نسبت به مطالب مندرج در اظهارنامه را در آن قسمت نوشته و آن را تحویل دفتر دادگاه یا اداره ثبت اسناد و املاک محل نماید.

* موارد الزامی ارسال اظهارنامه

در مواردی مقنن ارسال اظهارنامه را لازم تشخیص داده است و ذی‌حق جهت مطالبه حق خود می‌بایست ابتدائاً نسبت به ارسال اظهارنامه اقدام کند. اهم این موارد عبارتند از:

۱. در صورت امتناع مالک یا متصرف آپارتمان از پرداخت سهم خود از هزینه‌های مشترک (ماده ۱۰ مکرر الحاقی به قانون تملک آپارتمان‌ها مصوب ۱۳۵۱).

۲. مطالبه مال (ملک) امانی توسط مالک از سرایدار، خادم، کارگر و... (ماده ۱۷۱ قانون آیین دادرسی مدنی).

۳. امتناع موجر از تحویل گرفتن عین مستاجره (ماده ۱۳ قانون روابط موجر و مستاجر سال ۱۳۵۶)

۴. موارد تصریح شده در قانون تجارت (ماده ۱۲۹ و ۲۴۶ و ۲۴۷ قانون تجارت).
۵. مالک ملکی که توسط دیگری و بدون اجازه وی عین یا منفعت آن به دیگری منتقل شده است. (ماده یک قانون مجازات راجع به انتقال مال غیر مصوب ۱۳۰۸).

اعسار

*** تعریف:** اعسار به معنی عجز و ناتوانی از پرداخت محکوم‌به و یا هزینه‌ی دادرسی می‌باشد. فلذا اعسار دو گونه است:

۱. اعسار از پرداخت هزینه دادرسی

۲. اعسار از پرداخت محکوم‌به

این نداری و ناتوانی می‌تواند به جهت نداشتن مال یا فقدان دارایی مثبت و یا عدم دسترسی موقت به دارایی مثبت خود باشد.

*** معسر از هزینه دادرسی** کسی است که به واسطه عدم کفایت دارایی یا عدم دسترسی به آن به طور موقت قادر به تأدیه هزینه دادرسی نیست.

*** معسر از محکوم‌به** کسی است که به واسطه عدم کفایت دارایی یا عدم دسترسی به آن به طور موقت قادر به تأدیه محکوم‌به نیست.

*** مستند قانونی:** مواد ۵۰۴ الی ۵۱۴ قانون آیین دادرسی مدنی به «اعسار» می‌پردازد و قانون اعسار مصوب ۱۳۱۳/۹/۲۰ قانون خاص در زمینه اعسار می‌باشد.

*** امتیازاتی که به موجب حکم قبولی اعسار برقرار می‌شود عبارتند از:**

۱. معافیت موقت از تأدیه تمام یا قسمتی از هزینه دادرسی در مورد دعوایی که برای معافیت از هزینه آن ادعای اعسار شده است.

۲. حق داشتن وکیل معاضدتی و معافیت موقت از پرداخت حق الوکاله.

*** علی‌الاصول** معافیت از هزینه دادرسی باید برای هر دعوا به طور جداگانه تحصیل شود اما در خصوص دعوی متعددی که مدعی اعسار علیه یک نفر همزمان اقامه می‌نماید حکم اعساری که نسبت به یکی از دعوای صادر می‌شود نسبت به بقیه دعوای نیز موثر خواهد بود (مواد ۵۰۸ و ۵۰۹ ق.آ.د.م).

*** از اشخاص تاجر دادخواست اعسار پذیرفته نمی‌شود و چنانچه تاجری مدعی اعسار باشد می‌بایست دادخواست ورشکستگی دهد.**

نظریه شماره ۷/۶۱۴۷ مورخ ۱۳۸۰/۶/۲۶.ح.ق.ق

«وقتی در امور مدنی، حکم اعسار کسی صادر شد اگر زندانی باشد آزاد می‌شود و دیگر موجبی برای اخذ تأمین از او نیست. اضافه می‌نماید که تقسیط، نوعی از اعسار است و در قانون هم پیش‌بینی نشده است که از معسر تأمین اخذ گردد. مضافاً، اعسار مربوط به احکام حقوقی است و اخذ تأمین مربوط به امور جزایی است.»

رأی وحدت رویه شماره ۷۲۳ مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۷ ه.ع.د.ع.ک ۱۳۹۸

«تقسیط وجه سند لازم‌الاجرا منوط به اثبات اعسار مدیون در دادگاه است.»

رأی وحدت رویه شماره ۷۲۲ مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۱۳ ه.ع.د.ع.ک ۱۳۹۸

«دعوی اعسار مدیون در اثناء رسیدگی به دعوی اقامه شده توسط داین قابلیت استماع دارد.»

نظریه شماره ۷/۸۸۳۳ مورخ ۱۳۸۰/۸/۲۱.ح.ق.ق

«... بنابراین در مورد اعسار از هزینه دادرسی مقررات مندرج در مواد ۵۰۴ تا ۵۱۴ قانون اخیرالتصویب قابل اعمال است، اما بند ۲ ماده ۲۷ قانون اعسار که درخصوص اعسار از محکوم‌به است، کماکان معتبر و قابل اجرا به نظر می‌رسد.»

دادخواست اعسار از پرداخت محکوم به

شماره پرونده:

تاریخ:

شماره:

پیوست:

برگ دادخواست به دادگاه عمومی

مشخصات طرفین خواهان خوانده	نام احمد سعید	نام خانوادگی احمدی سعیدی	نام پدر	شغل	محل اقامت: دهستان خیابان شماره پلاک....
مشخصات وکیل یا نماینده در صورت وجود					
تعیین خواسته و بهای آن	صدور حکم به اعسار از پرداخت محکوم به و تقسیط آن				
دلایل و منضمات دادخواست	۱. فتوکپی مصدق دادنامه ۲. استماع شهادت شهود ۳. استشهادیه محلی				
ریاست محترم دادگستری/مجمع قضایی با سلام، احتراماً به استحضار می‌رساند اینجانب احمد احمدی به موجب دادنامه شماره ... مورخ پرداخت مبلغ ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال در حق آقای ... (خوانده) محکوم شده‌ام. و از آنجا که بنده کارگر ساده یک کارگاه صنعتی می‌باشم و دارای توان مالی کافی برای تأدیه محکوم به نمی‌باشم و از تاریخ در بازداشت به سر می‌برم و برای اثبات ادعای خود شهودی دارم و اگر لازم است تحقیق محلی شود.					
نهایتاً با تقدیم این دادخواست به شرح فوق صدور حکم شایسته بر اعلام اعسار اینجانب و تقسیط محکوم به، با در نظر داشتن وضعیت مالی اینجانب، مورد استدعاست.					
محل امضا - مهر - انگشت:					
شماره و تاریخ ثبت دادخواست:	شعبه دادگاه عمومی رسیدگی فرمایید نام و نام خانوادگی مقام ارجاع کننده تاریخ امضاء				